Szőnyeg - Skorpiós szőnyeg

Textil- és viseletgyűjtemény

Leltári szám:	7968
Készítés ideje:	17. SZÁZAD
Készítés helye:	Nyugat-Anatólia; Szelendi
Anyag:	gyapjú
Technika:	gördesz (szimmetrikus) csomózás
Méretek:	hosszúság: 201 cm szélesség: 143 cm csomósűrűség: 575 csomó/dm2

A fehér alapú szőnyegek legritkább változata a stilizált skorpiókra, mások szerint rákokra emlékeztető motívumokkal díszített skorpiós szőnyeg.

A szőnyeg tükrét középen és a két szélén kerek rozettákkal kapcsolt nyílhegy végű pálcákból álló keskeny oszlopok osztják fel két hasábra. A hasábokban függőleges sorba rendezett, váltakozó állású és színű, stilizált skorpióra vagy rákra emlékeztető palmetták váltogatják egymást.

A skorpiós szőnyegek díszítményét Batári Ferenc a madaras szőnyegekre vezeti vissza. Véleménye szerint a függőleges oszlopokat alkotó nyílhegymotívum a madaras szőnyegek azon típusából alakult ki, amelyeknél a függőleges sorokat alkotó és a madár motívummal váltakozó rozetták hosszúkás téglalap formájú idomokká alakultak, míg a skorpió-rák palmettát a madaras szőnyegek jellegzetes mellékdíszítményének, az indás-leveles hármas rozettából álló motívum továbbfejlesztett változatának tartja.

Michael Franses a skorpió-rák palmettát egymással viaskodó két állat ábrázolására vezeti vissza. Összesen négy skorpiós szőnyeg ismert. A budapesti darabon kívül kettő Erdélyben (a brassói Fekete templom és a medgyesi Szent Margit-templom gyűjteményében), egy pedig a londoni Keir gyűjteményben található.

A négy szőnyegből három felépítése és díszítménye hasonló, csak a bordűr mintájában van némi eltérés, illetve a medgyesi példányon a skorpió-palmetták a középtengelyre tükörszimmetrikus elrendezésűek. A negyedik, londoni szőnyeg tükrében három sort alkotnak a skorpiópalmetták és keretének fő sávját egy korábbi bordűrtípus, a karéjosan szeldelt szélű levél vagy palmettabordűr díszíti.

Michael Franses a szőnyeget valószínűleg Szelendi környékén, a 16. század végén vagy a 17. század elején készült munkaként közli.

Lásd még: Museum With No Frontiers

Irodalom

- Szerk.: Pásztor Emese: *"Erdélyi török szőnyegek" az Iparművészeti Múzeum 1914. évi kiállításán és a források tükrében*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2020. - p. 140, Nr. 58.
- Szerk.: Udvarhelyi Erzsébet, Nagy Károly: *Fejedelemasszonyok és a vallásszabadság Erdélyben*. Boldog Gizella Főegyházmegyei Gyűjtemény, Veszprém, 2016. - Nr. 177.
- Pásztor Emese: *Oszmán-török szőnyegek az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2007. - Nr. 22.
- Franses Michael: *In Praise of God: Anatolian Rugs in Transylvanian Churches*. Sakip Sabanci Museum, Istanbul, 2007. - Nr. 14.
- Szerk.: Pataki Judit: *Művészet és Mesterség. CD-ROM*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1999. - textil 89.
- szerző: Batári Ferenc: *Oszmán-török szőnyegek. Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményei I*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1994. - Nr. 29.

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

- Szerk.: Lovag Zsuzsa: *Az Iparművészeti Múzeum. (kézirat)*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1994. - Nr. SZ/51.
- Szerk.: Radocsay Dénes, Farkas Zsuzsanna: *Az európai iparművészet remekei. Száz éves az Iparművészeti Múzeum*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1972. - Nr. 177.
- Végh Gyula: *Tapis turcs provenant des églises et collections de Transylvanie*. Éditions Albert Lévy, Paris, 1923. - 7. tábla
- Csányi Károly: *Erdélyi török szőnyegek kiállításának leíró lajstroma*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1914. - Nr. 58.

